

FISZKA I – PODSTAWOWY MAŁŻEŃSKI USTRÓJ MAJĄTKOWY:
ZASADY WSPÓLNE DLA WSZYSTKICH MAŁŻEŃSTW

W kwestii małżeńskich ustrojów majątkowych należy pamiętać o wzajemnych obowiązkach małżonków oraz o obowiązkach małżonków wobec osób trzecich, o czym mowa w artykułach 203–226 francuskiego Kodeksu cywilnego.

Niezależnie od ustroju majątkowego małżeńskiego (artykuł 226), tj. opartego lub nie na małżeńskiej umowie majątkowej, małżonkowie zawsze mają te same obowiązki, co nazywa się podstawowym małżeńskim ustrojem majątkowym [fr. régime primaire].

Status wspólny dla małżeństw

Utrzymanie rodziny

Artykuły 203–211 oraz 213 regulują główne obowiązki związane z wyżywieniem, utrzymaniem i wychowaniem dzieci pochodzących ze związku. Jednak dziecko nie ma prawa do żądania posagu, a także na zasadzie wzajemności jest zobowiązane do zapewnienia pożywienia rodzicom i wstępnym w potrzebie. Obowiązek ten dotyczy również zięciów i synowych w stosunku do teściów, jak również rodzin przybranych.

W celu ustalenia wysokości alimentów sąd każdy przypadek rozpatruje osobno, uwzględnia przy tym majątek i dochody każdej z osób. W razie zmiany sytuacji sędzia może dokonać korekty wysokości alimentów.

Wspólne pożycie

Małżonkowie winni są sobie nawzajem szacunek, wierność, pomoc i wsparcie (artykuł 212). Należy podkreślić wzajemny charakter ich obowiązków. Nieprzestrzeganie tych zasad może stanowić podstawę do rozwodu.

Szacunek i wierność są niezbędnymi względami moralnymi; w tej kwestii nie przewiduje się żadnych kar, z wyjątkiem sytuacji a posteriori. Wsparcie stanowi zarazem pomoc moralną i materialną między małżonkami. Obowiązek niesienia pomocy wykracza poza ramy małżeństwa, w szczególności dotyczy rozwodów.

Małżonkowie ponoszą koszty małżeńskie proporcjonalnie do swoich możliwości (artykuł 214). Zapis ten jest niepełny i może zostać rozszerzony przez małżeńską umowę majątkową. Obowiązek ten nie znika w przypadku separacji faktycznej, ale może być zniesiony w stosunku do małżonka, który utrzymuje relacje pozamałżeńskie. Udział w kosztach niekoniecznie musi mieć formę finansową, może być też wyrażony w naturze (udostępnienie rzeczy osobistej lub pomoc zawodowa).

Ochrona wspólnego miejsca zamieszkania

Artykuł 215 jest w tej kwestii zasadniczy, ponieważ dotyczy mieszkania rodziny i przypomina, że małżonkowie zobowiązani są do wspólnego pożycia. Nie dotyczy to jedynie wspólnego zamieszkiwania, ale obejmuje również wspólnotę emocjonalną i intelektualną. Każdy z małżonków może posiadać oddzielne miejsce zamieszkania. Na wniosek małżonków sąd może orzec mieszkanie oddzielne.

Niemniej miejsce zamieszkania rodziny jest wybierane przez małżonków. Jest to wspólne mieszkanie, do którego małżonkowie mają wzajemnie dostęp i gdzie toczy się codzienne życie rodziny. W związku z tym artykuł 215 ustanawia bardzo silną ochronę miejsca zamieszkania rodziny, ponieważ żaden z małżonków nie może ani sprzedać, ani wynająć wyposażenia ani mieszkania rodziny bez zgody drugiego małżonka pod rygorem nieważności. Co za tym idzie, jeden z małżonków nie może sam zawrzeć umowy sprzedaży ani zaciągnąć kredytu hipotecznego. Jest to sytuacja współgospodarowania. Zasada ta dotyczy tylko mieszkania rodziny i w związku z tym nie ma zastosowania w przypadku mieszkania wakacyjnego.

Jeden z małżonków nie może powoływać się wyłącznie na własność mieszkania rodziny; jest to sytuacja, w której obowiązuje faktyczne prawo weta. Jeden z małżonków ma natomiast prawo dokonać zapisu testamentowego mieszkania rodziny, ponieważ po śmierci tego małżonka małżeństwo jest rozwiązane.

W przypadku separacji lub kryzysu małżeńskiego za mieszkanie rodziny uważa się ostatnie wspólne miejsce zamieszkania.

Jednak ochrona gwarantowana przez artykuł 215 wygasa wskutek rozvodu.

Ta regulacja chroniąca rodzinę niestety nie istnieje w Polsce.

Niezależność w związku oraz wsparcie

Artykuły 216–219 mówią o tym, że małżonkowie mają pełną zdolność [do czynności prawnych], choć może być ona ograniczona przez małżeństwo.

W przypadku niepełnosprawności fizycznej lub nieuzasadnionej odmowy jednego z małżonków sąd ma prawo umożliwić drugiemu małżonkowi samodzielne dokonanie czynności, która wymagałaby zgody współmałżonka, np. sprzedaż mieszkania rodziny, w sytuacji gdy jeden z małżonków jest w śpiączce lub cierpi na chorobę Alzheimera (artykuł 217). Sąd może również ogólnie upoważnić jednego małżonka do wszystkich czynności, jeżeli drugi małżonek nie jest już w stanie wyrazić zgody.

Ponadto małżonkowie mają prawo nawzajem udzielać sobie pełnomocnictw (artykuł 218).

Odpowiedzialność solidarna za niektóre długi

Małżonkowie mogą sami zawierać umowy, jednak artykuł 220 stanowi, że są oni solidarnie odpowiedzialni za długi związane z utrzymaniem rodziny i edukacją dzieci, przy założeniu że te wydatki nie są nadmiernie wysokie lub zbędne. Przykładowo zakup nowej lodówki w miejsce popsutej jest podstawą do powstania odpowiedzialności solidarnej, natomiast zakup jachtu nie angażuje odpowiedzialności drugiego małżonka.

Kredyt gotówkowy jest zobowiązujący dla obu małżonków, jeżeli jest przeznaczony na wydatki rodzinne, a jego wysokość jest umiarkowana.

Niezależność przy zawieraniu umów

Co do zasady każdy z małżonków jest niezależny. Może podejmować pracę bez zgody drugiego małżonka (artykuł 223) oraz otrzymywać pensję i inne korzyści, a także swobodnie nimi dysponować. Może z nich korzystać samodzielnie lub umieścić je na swoim rachunku bankowym.

Jednak na wniosek drugiego małżonka sąd może ograniczyć działania małżonka, który jest zbyt rozrzutny lub naraża dobro rodziny (artykuł 220-1). Niektóre zakazy mogą być umieszczone w pewnych rejestrach, np. w księdze wieczystej.

Każdy z małżonków ma prawo założyć rachunek bankowy (artykuł 221).

Każdy z małżonków ma prawo sprzedać swój majątek osobisty i zarządzać nim (artykuł 225-1). Każdy z małżonków ma prawo sprzedać rzecz ruchomą bez konieczności przedkładania osobom trzecim zgody drugiego małżonka. Jednak osoby trzecie powinny być uważne w przypadku rzeczy ruchomych stanowiących wyposażenie mieszkania lub takich, które ze względu na swój charakter mogą być uznane za własność drugiego małżonka (odzież, narzędzia pracy, przedmioty oznaczone imieniem).

Podsumowując, podstawowy małżeński ustrój majątkowy dąży do poszanowania osobowości małżonków przy jednoczesnym zachowaniu minimalnego wspólnego majątku w interesie rodziny.